

Coronela de Barcelona

Era la milícia de Barcelona encarregada de la defensa de la ciutat amb el privilegi militar de custodiar els portals i muralles fins al 1714.

La seva Història

La Coronela era la força armada del municipi de Barcelona, amb finalitats defensives. Formada pels gremis de la Ciutat i per artistes i menestrals, s'organitzava en companyies, sota el comandament del Conseller en Cap nomenat coronel en temps de guerra segons les lleis de Barcelona (en administració espanyola, alcalde) del Consell de Cent de la ciutat. Era la encarregada de la defensa de la ciutat amb el privilegi militar de custodiar els portals i muralles fins al 1714, quan fou desarmada i abolida després del darrer setge de la guerra de Successió espanyola, passant a partir llavors a estar custodiada per l'exèrcit reial.

La Coronela és l'exponent i evolució final del sistema específic d'autodefensa català, sent els seus orígens en els :Sacramentals, somatents, hosts ciutadanes, hosts gremials, milícies ciutadanes i finalment el terme de Coronela.

En l'estructuració de 1544 els confreres dels gremis barcelonins van estar en estat de mobilització latent, desactivats però armats i organitzats per ser convocats amb rapidesa sota les ordres del conseller en Cap de Barcelona. En 1635 el Regne de França entrava en la Guerra dels Trenta Anys, i en 1636 es va ordenar la mobilització de la milícia barcelonina, que organitzà deu companyies. El 18 d'abril de 1638, deu de les 39 companyies de la Coronela, formades en dos bàndols de 5 companyies, feien exercicis militars davant del baluard del migdia.

Contenia les següents companyies:

Argenters, sastres, sabaters, fusters, passamaners, calceters, llibreteres i vidriers, esteves i espadenyers, velluters, velers, escudillers, daguers i llibreters.

L'any 1641 la componien almenys 40 companyies incloses les companyies de:

Mercaders de teles, sabaters, sastres, passamaners, esteves, velers, taverners, teixidors de lli, adroguers, corders, estudiants, blanquers, notaris reials, argenters, tintorers, hortolans de Sant Antoni, ollers, paraires, llibreters, calceres i vidriers, notaris causidics, serratgers i la companyia eqüestre de mercaders.

Cada companyia estava composta per entre 100 i 120 soldats, comandats per un capità, un alferes, un sergent i un o dos caps d'esquadra.

L'agreujament de la situació militar i la política del comte duc d'Olivares van provocar l'esclat de la guerra dels Segadors o de Separació, que es va constituir en una efímera República Catalana, una setmana més tard.

El 23 de gener, davant la penetració de l'exèrcit de Felip IV de Castella (III d'Aragó), Pau Claris proclamava Lluís XIII de França com a Comte de Barcelona i posava el Principat de Catalunya sota sobirania francesa. L'octubre de 1640 la milícia de Barcelona va ser reorganitzada en quatre terços amb els seus respectius mestres de camp i sergents majors.

Barcelona va armar a companyies de militars professionals, que van acabar fonent-se amb la milícia gremial en el Terç de Santa Eulàlia, existia també el Terç de Barcelona i l'actuació de la Coronela, va ser decisiva en la victòria en la Batalla de Montjuïc. Després de la caiguda en desgràcia del comte duc d'Olivares i després d'anys de conflicte, Joan Josep d'Àustria va posar fi al setge de Barcelona el 1652 i a la guerra dels Segadors pactant unes condicions molt avantatjoses amb les autoritats catalanes i el manteniment de l'ordenament constitucional català. Per la seva banda el monarca va obtenir el control de les insaculacions del Consell de Cent de Barcelona i la Generalitat de Catalunya i el control sobre els portals, les muralles i l'armeria de la ciutat de Barcelona. La qual cosa no va agradar molt a la Ciutat.

El 1684, durant la guerra de les Reunions, el virrei Alexandre de Bournonville va haver d'abandonar Barcelona amb l'exèrcit per a la defensa de Girona, sol·licitant als consellers que s'armessin algunes companyies per defensar la ciutat en la seva absència. Llavors, aprofitant l'absència del virrei, el Consell de Cent i el Braç militar de Catalunya, van aixecar una milícia de 46 companyies sota el comandament de capitans seleccionats d'entre els membres del Braç militar de Catalunya, el cos enquadrava un total de 4.500 homes armats, van assumir la custòdia de muralles i portals. A la tornada del virrei que va quedar estupefacte, va ordenar immediatament el desarmament de la milícia i el lliurament dels símbols de comandament.

Durant la Guerra dels Nou Anys, Barcelona va aconseguir autorització reial per aixecar novament la seva milícia. Davant el setge francès de la ciutat, el rei Carles II d'Espanya va sol·licitar per carta el 20 de maig de 1697 al virrei Velasco que autoritzés la ciutat per alçar, armar i pagar, a la milícia barcelonina seguint les antigues formes tradicionals, i el 28 maig 1697 es va formar el Terç dels Gremis sota el comandament del conseller en Cap.

l'Any 1702, esclata la guerra de successió espanyola entre els pretendents Carles d'Àustria i Felip d'Anjou.

L'àmbit de combat de la Coronela:

Un cop els estats de la "Corona d'Aragó" prenen part per l'Arxiduc Carles,

proclamant-lo rei amb el nom de Carles III, accedí a la petició dels consellers de Barcelona de restaurar plenament el privilegi d'autonomia militar de la ciutat, que havia perdut després de la fi de la guerra dels Segadors o Separació cinquanta anys abans, i que va ser restaurat mitjançant el Reial Decret del 29 novembre de 1705.

La Coronela de Barcelona tenia com a àmbit de combat la pròpia ciutat, no sent concebuda per sortir a camp obert. La seva comesa era custodiar tota la ciutat, controlant les entrades i les sortides pels portals, i patrullant les muralles, amb aquesta comesa alliberava d'aquesta tasca a l'Exèrcit Regular Austriacista, quedant tots els seus efectius operatius com exèrcit de campanya per poder expulsar els invasors francesos i acabar amb l'Exèrcit de Felip d'Anjou. Com unitat especial de combat apta per a operacions especials en el camp davant de Barcelona, la Coronela es va dotar d'una companyia de granaders formada pels 200 homes més excelsos físicament, seleccionats d'entre totes les companyies, presents a les cerimònies de gala que presidien els actes tradicionals dels gremis que formaven la Coronela.

El nomenament dels oficials que havien de comandar les companyies de la Coronela, va quedar a elecció dels propis gremis. Els capitans havien de ser escollits entre l'aristocràcia catalana afiliada al Braç Militar de Catalunya, i una vegada feta la proposta la presentaven al rei, qui li lliurava la patent. A partir de llavors, els nous nomenaments de capità havien de comptar amb l'aprovació dels ja existents, els capitans vells, i a partir de 1713, amb l'aprovació personal del Protector del Braç

militar de Catalunya. D'acord a les patents, el rei va pagar el sou dels oficials majors i els capitans de la Coronela, i a partir de 1711, els dels tinents i alferes, quan aquests reberen, també, la patent del rei.

A l'agost de 1706 es va donar un nou pas cap a la militarització dels civils que servien a la Coronela quan el rei, amb el vistiplau dels Tres Comuns de Catalunya, va declarar que mentre els civils estiguessin de guàrdia estaven sota jurisdicció militar. Per mantenir el control directe de la milícia, el Consell de Cent va publicar un memorial declarant que, tot i que els civils estaven sota la jurisdicció militar, serien els consellers que decidirien qui entrava de guàrdia i aplicaria les sancions disposades en el codi militar. El procés de militarització va culminar entre octubre de 1706 i març de 1707, quan la Coronela va passar a uniformar-se completament, i l'armament es va substituïr pels nous fusells reglamentaris, quedant a tots els efectes equiparada a un regiment d'infanteria de l'Exèrcit Regular Austriacista. Així mateix, els gremis van veure beneïdes les banderes de les seves companyies.. Les despeses eren sufragades pels gremis barcelonins, excepte l'armament, que era pagat per la Corona.

Arribat el setge final del 1713-1714 s'ordenà reforçar la defensa amb la formació de les esquadres de quarts destinades a obres de defensa i tasques de vigilància.

El 30 de novembre (Diada de Sant Andreu, que era la data quan es mudaven tots els òrgans de govern de la Ciutat) de 1713, els 5 magistrats del Consell de Cent de Barcelona finalitzaren el seu mandat anual i foren escollits els nous consellers.

Rafael Casanova fou escollit nou Conseller en Cap de Barcelona, essent la màxima autoritat de la ciutat que comportava el grau de coronel de la Coronela, que era la base més nombrosa de la guarnició, i el de cap militar de la plaça, i es convertí en l'ànima de la resistència. El nou govern de la ciutat canvià l'estratègia defensiva duta a terme fins llavors, a l'espera d'ajuda exterior, per una ofensiva, en la que se sortiria a l'acat dels assetjants i organitzaria un aixecament a l'interior per desgastar les línies d'aprovisionament i desviar efectius.

Havent conquerit el Convent dels Caputxins, el duc de Pòpuli pogué avançar les trinxeres i iniciar, gràcies a l'arribada de canons francesos de gran abast, el bombardeig sistemàtic a la ciutat. L'objectiu no foren les defenses de la ciutat sinó les cases i els ciutadans de Barcelona. Tanmateix, i tot i que la ciutat patí greus destrosses i barris sencers quedaren completament enrunats, la població pogué refugiar-se a la platja de Sant Bertran, al peu de Montjuïc i a l'Arenal, (actual Barceloneta). Així doncs, la població se salvà del gran bombardeig refugiant-se fora de la ciutat. Davant d'aquesta situació, Pòpuli demanà, que des del mar es bombardeguessin aquelles platges per tal d'obligar la població a entrar de nou a la ciutat.

Van lluitar amb una força i una determinació admirables davant d'un exèrcit professional i enormement superior, sent la primera institució catalana en ésser abolida el 13 de setembre de 1714

(Font: Francesc X.Hernandez Cardona, Francesc Riart)

Per què reneix la Coronela ?

Segons paraules del President de l'Associació,

“A l'any 2010, passejant una diada pel passeig Lluís Companys de Barcelona, ens vam aturar davant la parada de Miquelets de Catalunya i amb l'amic que hi anava vam dir de recuperar la Coronela de Barcelona tal i com ho feien els Miquelets.

A les poques setmanes varem signar els estatuts de l'associació.

Vam veure que hi havia molta feina a fer i recuperar, veient que Miquelets es dedicava d'una manera excel·lent a la reconstrucció de batalles, varem decidir reconstruir els cerimonials, protocols, ítems, imatge i consciència que comportava la Coronela.

Varem fer la presentació amb una uniformitat la **Diada de Santa Eulàlia del 2011** i des de llavors hem anat creixent de mica en mica tant en efectius com en reconeixement per part de la Ciutat i Institucions de Barcelona.

La nostra associació va estar present durant tot l'any 2014 (any del Tricentenari) al CC Born, fent lectures de les crides que es van publicar durant tot el setge del 1713-1714.

Des de finals del 2014 i durant l'any 2015 ens encarreguem de les apertures els diumenges mati de l'últim baluard de la Ciutat que encara resta d'empeus, Baluard de Santa Madrona (Museu Marítim de Barcelona).

Fem guardies a l'Ajuntament de Barcelona en diades assenyalades com Santa Eulàlia i Corpus.

Durant tots aquets anys hem recuperat diverses uniformitats de companyies de la Coronela, banderes de companyies gremials, banderes de guerra de Santa Eulàlia (la que duia en Casanova l'11 de Setembre del 1714) El penó processonal de Santa Eulàlia, les Cotes de Gramalla (vestits protocolaris dels Consellers del Consell de Cent que indicaven el seu grau i que foren eliminades en ser ocupada la Ciutat el 12 de setembre del 1714), músiques, festivitats (com Sant Andreu, Santa Madrona...etc), i hem recuperat lemes com Donec Perficiam, Santa Eulàlia, a ells, etc.

Col.laborem activament amb el Consell de Gremis de la Ciutat de Barcelona, Ajuntament, museus i altres entitats de la Ciutat.

Tenim molta, moltíssima feina encara per recuperar, i aquesta es va implementant a mesura que entren nous socis, socis que treballem de manera altruista i voluntaria, però sobre tot socis que ens estimem la nostra ciutat, el nostre país i la nostra història.

Eixamblem el nostre camp de treball, en la recuperació de patrimoni històric de la Ciutat, ja que encara conservem un valuós patrimoni que per desgracia es desconegut per a la majoria dels ciutadans (p.ex. Fàbrica de Canons, Palau Vilana Perles, etc), per evitar que caigui en mans privades i es converteixin en hotels, discoteques, etc.,

treballant per a que la Ciutat o la Generalitat, es reservin la seva titularitat (expropiant si cal) per a restaurar i convertir-los en espais ciutadans.

També en la recuperació de personatges cabdals en la nostra història, com en Ramon Frederic Vilana Perles, etc.

És benvingut tot aquell que li agradi aquesta tasca, una tasca on el nostre premi i recompensa es fer que la ciutadania sigui coneixedora de la seva història recuperant l'orgull de ser barceloní a través de la nostra història, trobant l'espai al mateix temps per fer amistats i gaudir amb la família.

Actualment, i en espera de ser rebuts pel nou consistori, les relacions amb el Govern de la Ciutat son inexistent, ja que la tendència que per ara ha mostrat el partit governant, és la de centrar la memòria històrica en la guerra civil del 1936-1939, amb la seva repressió (que arriba fins a dia d'avui), i tot i que tots nosaltres varem patir i en certa manera encara patim aquesta dictadura nazi-feixista, volem fer constar, que, a *grosso modo*, aquesta guerra civil, en part, és conseqüència de la del 1705-1714, i que el govern actual es comporta completament contrari a l'anterior Govern, molt més procliu i sensible a la recuperació de la memòria històrica (total) de la nostra Ciutat. Això no treu que mantenim molt bona relació amb gran part dels partits representats en aquest Consell de Cent (aquells que tenen sensibilitat amb la memòria històrica, com he dit abans).

Els ultims mesos, han estat marcats per la polèmica que l'Ajuntament ha obert amb el CC Born, la qual ha motivat que hagim dut a terme una campanya al “**change.org**” de recollida de signatures per salvar el centre cultural, **una campanya anomenada “salvem el CC Born”**.

Nicolau Martín
President ARH
Coronela de Barcelona

*** Visita els àlbums de fotografies de la Coronela de Jordi Serralvo:**

<https://www.facebook.com/jordi.serralvo?fref=ts>

*** Col·labora amb la Coronela de Barcelona i fes-te soci:**

<https://www.facebook.com/nicolas.martin.393950?fref=ts>

telèfon contacte: +34 679 807 493

mail: coronelabarcelona@gmail.com